

SOTSIAALSETE MÕJUDE HINDAMISE PÕHIMÕTETE INTEGRERIMISEST PLANEERIMISPRAKTIKASSE

EPP VAHTRAMÄE, arhitekt/linnakorralduse magister; MART UUSJÄRV, linnakorralduse magister

Sel kevadel kaitsesid Tallinna Ülikoolis linnakorralduse erialal oma magistritööd kolm magistranti. Neist kaks käsitlesid oma töös Eesti ruumilises planeerimises seni veel vähe tähelepanu pälvinud sotsiaalsete mõjude hindamise (*Social Impact Assessment*) paradigmat. Epp Vahtramäe uuris Telliskivi Loomelinnaku näitel tööstusalade taaselavdamise sotsiaalkultuurilisi mõjusid ja seda, kuidas elanikkond üldiselt sarnastesse linnaruumilistesse muutustesse suhtub. Mart Uusjärv analüüsis sotsiaalsete mõjude käsitlemist Maakri piirkonna planeerimisel ning samasse piirkonda rajatud kõrghoonete järgselt toimunud muutusi ning nendest tulenevaid sotsiaalseid mõjusid.

Sotsiaalse mõju all mõistetakse teatud arengutest tulenevaid mõjusid inimesele, mis on indiviidi, leibkonna, kogukonna või ühiskonna poolt materiaalselt või mittemateriaalselt tunnetatavad. Näiteks mõjud inimese tervisele, sotsiaalsele heaolule, turvatundele, avalike teenuste kättesaadavusele, kultuuriväärtustele, kogukonnasuhetele, kaasamise tavale. Sotsiaalsete mõjude hindamine koosneb planeeritud muutustest tulenevate sotsiaalsete tagajärgede analüüsist, monitoorimisest ja juhtimisest. See on protsess, mis annab planeerimise staadiumis otsustajatele infot kavandatavate arengute võimalike tagajärgede osas.

Jõudsime mõlemad arusaamani, et sotsiaalseid mõjusid on ruumi planeerimisel käsitletud tagasihoidlikult ning leidsime, et jätkusuutlike planeerimisotsuste tegemiseks tuleks kaaluda sotsiaalsete mõjude hindamise printsiipide integreerimist kohaliku planeerimispraktikasse. Näiteks võiks rakendada kogukonna profiili kaardistamist, et saada ülevaade mõjutatavast elanikkonnast ning hinnata kogukonna struktuuris toimuvaid muutusi ja nendest tulenevaid mõjusid. Teiseks, rakendada kaasavat lähenemist, kus mõjude määramisel konsulteeritakse juba varases staadiumis asjasse puutuvate isikute ringiga, et jõuda kõigi mõjutatud elanikeni, mitte piirdudes üksnes nendega, kes planeeringute avalikustamisel osalevad, ning seda põhjusel, et tuvastada võimalikud kohaspetsiifilised mõjud.

Sotsiaalsete mõjude hindamise praktiseerimise lähimaid näiteid saab tuua Soomest Jyväskylä linnast, kus esimesed katsetused sotsiaalsete mõjude hindamisel tehti juba 1990. aastate keskel ning 2000. aastate alguses jõuti sotsiaalsete mõjude printsiipide integreerimiseni planeerimisprotsessi. Nii viidi mõjude hindamise protsessis läbi näiteks temaatilised analüüsid, et määratleda planeeritud arengute mõjud muuhulgas piirkonna teenustele, demograafilisele profiilile, turvalisusele ning rakendati kaasamise printsiipe, viies läbi eraldi kohatumised piirkonna erinevate sotsiaalsete gruppidega (näiteks pensionäridega).

On oluline, et ka kohalikus ruumilises planeerimises pöörataks senisest enam tähelepanu füüsilise ruumi kõrval sotsiaalsele mõõtmele ning arendajad ja planeerijad mõistaksid mõjude hindamise vajalikkust. Igal juhul eeldab sotsiaalsete mõjude hindamise printsiipide rakendamine Eesti ruumilises planeerimises diskussiooni ning esitab väljakutse nii juhendmaterjalide koostamisel kui ekspertide koolitamisel.

Loodetavasti annavad magistritööd impulsi edasiseks diskussiooniks ja arenguteks.

KEL TEKIB SOOV TÕÕDEGA
TUTVUDA VÕI LÄHEMALT SOTSIAAL-
AALSETE MÕJUDE HINDAMISE
TEEMADEL ARUTLEDA, VÕIB
ÜHENDUST VÕTTA ADRRESSIDEL:
eppvahtramae@gmail.com
& martuusjarv@gmail.com